

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü

ACELE

Sayı : E-21817801-320.03.03-12768822

Konu : Turunçgil Yeşillenme Hastalığı

DAĞITIM YERLERİNE

Bilindiği üzere narenciye ürünleri ülkemizde en fazla ihracatı yapılan majör ürünlerimiz arasında olup yıllık 5.362.612 ton turunçgil üretimi yapılmaktadır (TÜİK, 2022). Turunçgil Yeşillenme Hastalığı, dünyada turunçgillerin en önemli hastalıklarından biridir. Bu hastalık, turunçgil psillidlerinden biri olan Asya turunçgil psillidi, *Diaphorina citri* aracılığıyla geniş alanlara yayılmaktadır. Turunçgil Yeşillenme Hastalığı'nın vektörü *Diaphorina citri* ile ülkemize bulaşması durumunda, ülkemiz ekolojik koşulları göz önüne alındığında zararının yüksek popülasyon düzeyine çıkararak yıkıcı etkileri olabileceği; ağaç ölümleri ile beraber büyük miktarda ürün ve ihracat pazarı kaybına neden olacağı açıktır. Turunçgillerde yıkıma neden olan bu hastalığın vektörü aracılığıyla ülkemize yayılması, turunçgil üretimimizi yaklaşık %40 azaltabileceği, üretimde oluşacak bu azalma nedeniyle de üreticinin ürünü ekonomik bulmayarak tamamen terk edebileceği ve **ülkemizin turunçgil ihraç eden ülke konumundan turunçgil ithal eden ülke konumuna gelebileceği** değerlendirilmektedir.

D. citri'nin yayılması; fidan ve aşı gözü gibi bitki üretim materyalleri, turunçgil bitkilerinin yeşil aksam, odun ve budama artıkları ve en önemlisi de işlenmemiş meyve ticaretinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca turunçgil meyve paketlerinin ambalajları aracılığıyla da zararının taşınabildiği bilinmektedir.

Asya turunçgil psillidinin yaklaşık 2 km uçabildiği göz önüne alındığında, konukçusu turunçgil üretim alanlarına komşu parsellerde enginar üretilebileceği, aynı paketleme yerinde sevke hazırlık yapılabileceği ve aynı limandan sevk edilebileceği mümkün olduğundan, zararının enginar sevkiyatıyla yüksek olasılıkla taşınma riski bulunmaktadır.

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda, herhangi bir fümigasyon yönteminin enginarda bu zararlı için %100 oranında başarılı olduğuna dair net bir kayıt bulunamamıştır. Bu nedenle fumigasyon yapılarak ülkemize getirilmesi planlanan enginar dahil işlenmemiş bir ürünün zararlıdan arı olabileceğini söylemek mümkün değildir. Belirtilen riskler nedeniyle üçüncü ülkelerden AB ülkelerine meyvelerin sapları ve yapraklarıyla birlikte ithal edilmesi de yasaktır. Ancak işlenerek paketlenen meyvelerin vektör böceği *D. citri* taşıma riskinin olmadığı belirtilmektedir.

Bu kapsamda 02-06 Ocak 2024 tarihlerinde Ülkemizden bir heyet tarafından KKTC'de yerinde inceleme yapılarak bir rapor (ek-1) hazırlanmıştır. Hazırlanan raporda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye yapılacak taze narenciye ve enginar ihracatında uyulması gereken kurallar aşağıda belirtilmiştir.

- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde zararlı'nın baskı altına alabilmesi için hobi bahçeleri dahil topluca Kimyasal Mücadelenin yapılması,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Do rulama Kodu: 91B03E2D-A7FC-4A66-B43B-E702C011A52F

Do rulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/tarim-ebys>

Eski ehil Yolu 9. Km. Lodumlu Mevkii 06800 Çankaya/ Ankara

Bilgi için: Ne e ÖZBEY TEKE

Tel: (0312) 287 33 60 Faks:

Mühendis

KEP Adresi : tarimveormanbakanligi@hs01.kep.tr

- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde zararlının baskı altına alabilmesi için zaman kaybetmeden Biyolojik Mücadelenin başlatılması ve bunun için seraların hızlıca tamamlanması, alt yapı ve teknik eleman desteğinin artırılması,
- Biyolojik mücadele çalışmaları, ilaç denemeleri ve zararlının biyolojisi ile mücadelesi çalışmalarını yürütmek üzere bir araştırma heyetinin Türkiye'den ihtiyaca göre belli dönemlerde görevlendirilmesi,
- Karantina tedbirleri, inspeksiyon ve fumigasyon çalışmaları ile eğitim ve teknik destek için belli aralıklarla Türkiye'den ziyaretlerin gerçekleştirilmesi,
- Narenciye ve enginar ihracatı öncesi tüm araçların fumige edilmesi ve fumigasyon işlemlerinin yer aldığı fumigasyon belgesinin ve havalandırma bilgilerinin her sevkiyatta yer alması,
- Narenciye ve enginar ihracatı için her hır araç başına birer BSS olmak üzere ayrı ayrı BSS, düzenlenmesi,
- Narenciye ürünlerinin tamamının sap ve yapraklardan arındırılmış, ayıklanmış, yıkanmış, mumyalanmış, paketlenmiş ve ambalajlanmış olarak hazırlanıp ülkemize veya 3. ülkelere re-export edilmesi durumunda bile her bir tır için fumigasyon işleminin yapılması,
- Diğer limanlarda alt yapı çalışmaları tamamlanmaya kadar tüm ihracat işlemlerinin sadece Gazi Magosa limanından yapılması,
- Alt yapı çalışmaları tamamlanmaya kadar Girne ve Güzelyurt karantina birimleri tarafından BSS düzenlenmemesi ve buralardan ihracat yapılmaması,
- Fumigasyon işlemlerinin Gazi Magosa limanında yer alan karantina birimi yakınındaki gümrüklü alanda yapılması ve fumigasyon süresi tamamlanıp havalandırma yapıldıktan sonra araçların mühürlenip sevkiyata hazır hale getirilmesi,
- Sevkiyat ürünlerinin raf ömrünün bozulmaması, her hangi bir fitotoksiste veya kalıntı sorunu yaşanmaması için fumigasyon dozu olarak etkisi görülen her iki dozdan ait doz olan 1.400 ppm/m¹ olarak uygulanması,
- Önümüzdeki yıl alt yapının tamamlanması durumunda enginar ürünlerinin fumigasyon yerine yaprak ve saplardan arındırılmış, tamamen soyulmuş, vakumlanmış ve salamura edilmiş olarak ihraca hazır hale getirilmesi,
- Türkiye'ye gelen ürünlerde her hangi bir karantina etmeni görülmesi veya karantina ihlalleri durumunda ürünlerin iade edilmesi,
- KTTC karantina birimleri ve araştırma istasyonlarında yeterli düzeyde teknik alt yapı, personel ve çalışma olanaklarının iyileştirilmesi,
- Asya Turunçgil Psillidi'nin narenciye meyvesi üzerindeki yumurta ve larva dönemlerinde öldürücü dozunun belirlenmesi ve işlenmiş ve paketlenmiş meyve üzerindeki fitotoksitesinin belirlenmesi için Narenciye de yapılacak olan fumigasyon işlemleri hakkında ayrıntılı bir çalışma yapılması,
- KKTC'de fumigasyon operatörü olarak sadece bir kişinin olması ve fumigasyon alt yapısının bulunmamasından dolayı KKTC tarafından gerekli altyapı ve önemlerin alınması ve önlemler alınmaya kadar gerekli kontrollerin ülkemiz uzmanları ile birlikte yapılması,
- Asya Turunçgil Psillidi'nin Mayıs ayı sonrası artan popülasyonla birlikte yaş sebze ve meyve ticareti, insan ve/veya araç hareketliliği ile ülkemize bulaşması büyük olasılıktır. Bu nedenle, ivedilikle bir mücadele programının oluşturulması, yaş sebze ve meyve ticaretinde gerekli tüm

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Do rulama Kodu: 91B03E2D-A7FC-4A66-B43B-E702C011A52F

Do rulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/tarim-ebys>

Eski ehil Yolu 9. Km. Lodumlu Mevkii 06800 Çankaya/ Ankara

Tel: (0312) 287 33 60 Faks:

KEP Adresi : tarimveormanbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ne e ÖZBEY TEKE
Mühendis

önlemlerin alınması, havaalanlarında gerekli karantina önlemlerinin uygulanması uçaklarda ve gemilerde bilgilendirme anonslarıyla beraberinde yaş sebze ve meyve taşıyamaları konusunda yolcuların uyarılması,

- Ayrıca narenciye ve diğer ürünleri toplamak için Türkiye'den giden işçilerin ve araçların üstünde de taşıma riskinden dolayı gerekli önlemlerin alınması, tulum ile çalışması ve yolculuk esnasında bu tulumların çıkarılması,
- Zararlıının ülkemize bulaşmasını önlemek için hem sınır kapılarında hem de Kıbrıs tarafında sıkı tedbirler uygulanması,
- İhracata konu tüm taşıma ve nakil araçlarının dış yüzeylerinin dezenfekte edilmesi,
- Narenciye aşı gözü, fidan gibi anaç materyallerinin ihracatına izin verilmemesi,
- Bakanlığımızca Kıbrıs tarafına yazılan 18.12.2023 tarih ve 12442330 sayılı yazıda yer alan *aşağıda maddeler halinde* belirtilen hususlara ve ilaveten yeni alınan tedbirlere riayet edilmesi;

- a) Bitki ve bitkisel ürünlerin yaprak, sap, toprak içermeyecek şekilde işlenmesi,
  - b) Narenciye meyvelerinin, herhangi bir yeşil aksam, odunsu parça ve yaprak içermemesi; meyvelerin işlenmesi esnasında drenjerden geçirilerek dezenfekte edilmesi, ürünlerin paketli ve ambalajlı olması,
  - c) Enginar ihracatında ise; ürünlerin taze soyulmuş iç tabla enginar şeklinde ve bozulmayı engellemek için vakumlanmış veya salamura yapılarak işlenmiş olarak uygun koşullarda sevk edilmesi,
  - ç) Bitki ve bitkisel ürünlerin ihracatı esnasında kullanılacak araç, konteyner, ürün paket ve ambalajlarının dezenfekte edilmesi,
  - d) Turunçgil yetiştiriciliğinde kullanılan bütün anaçlar hastalığa duyarlı olduğundan üretim materyallerinin Türkiye'ye ihracatının yapılmaması,
  - e) Her türlü meyve ve üretim materyalinin yolcu beraberinde Türkiye'ye getirilmesine izin verilmemesi,
- ve buna ilaveten alınan yeni tedbirlerin uygulanması.

Bu kapsamda KKTC'den ülkemize sevkiyatı yapılacak turunçgiller ve enginarın girişte yapılacak bitki sağlığı kontrollerinde yazımızda belirtilen hususlara uygunluğun inspektör tarafından kontrol edilmesi, uygun olmayan ürünlerin ülkemize girişine izin verilmemesinin yanısıra KKTC menşeli turunçgiller ve enginarın üçüncü bir ülkeye ihracatında da bitki sağlığı kontrollerinin bildirim veya iadeye sebebiyet vermeyecek şekilde hassasiyetle yürütülmesi hususunda tüm inspektörler bilgilendirilmiştir.

KKTC menşeli ürünlerin Kıbrıs'tan ithalat ve diğer ülkelere ihracatını yapan firmaların bilgilendirilmesi hususunda;

Bilgi ve gereğini arz ederim.

Dr. Ersin DİLBER
Genel Müdür V.

Ek: KKTC raporu (8 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Do rulama Kodu: 91B03E2D-A7FC-4A66-B43B-E702C011A52F

Do rulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/tarim-ebys>

Eski ehil Yolu 9. Km. Lodumlu Mevkii 06800 Çankaya/ Ankara

Tel: (0312) 287 33 60 Faks:

KEP Adresi : tarimveormanbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ne e ÖZBEY TEKE
Mühendis

Dağıtım:

İhracat Genel Müdürlüğüne
Gümrükler Genel Müdürlüğüne
Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 91B03E2D-A7FC-4A66-B43B-E702C011A52F

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/tarim-ebys>

Eskişehir Yolu 9. Km. Lodumlu Mevkii 06800 Çankaya/ Ankara

Tel: (0312) 287 33 60 Faks:

KEP Adresi : tarimveormanbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Neşe ÖZBEY TEKE
Mühendis

